

Coreferaat bij dissertatie Rutger Claassen

VVEN, 8 juni 2009

Geachte aanwezigen, beste Rutger,

Veel dank voor de uitnodiging om hier een thema aan te mogen snijden over jouw mooie dissertatie. Ik ben zelf – zoals je weet – een trouw aanhanger en gebruiker van de rechtvaardigheidstheorie van Michael Walzer en jouw proefschrift zou je kunnen aanduiden als een ingewikkelde variant daarop, die mij op allerlei manieren aan het denken heeft gezet. Van de organisatie mocht ik slechts één thema aansnijden en ik heb daarvoor maximaal (ik heb er tamelijk dreigende mailtjes over ontvangen) maximaal twee minuten. Ik probeer het dus heel kort.

In het theoretische deel van je boek wijs je erop dat veel ‘sociale goederen’, om het in Walzeriaanse termen te zeggen een gelaagde of meervoudige betekenis hebben. Een journalist wil de waarheid boven tafel halen, hij wil een mooi stuk schrijven en een primeur halen, maar hij wil ook de Anne Vondelingprijs of het gouden pennetje winnen, heel veel kranten verkopen en rijk worden. Datzelfde geldt voor een dokter. Natuurlijk wil hij de beste zorg leveren voor zijn patiënten, maar hij is ook gehecht aan de status van het artseneroep en het bijkomende salaris. Jij vindt het dan ook niet meer dan normaal dat we in de praktijk – in wat ik toch maar als Walzer’s verschillende rechtvaardigheidssferen zal blijven aanduiden – uitkomen op gemengde arrangementen. Je wilt niet zover gaan om te zeggen dat we altijd, als allereerste optie moeten denken aan ‘institutioneel pluralisme’, om recht te doen aan die meervoudige motieven en betekenissen, maar jouw positie gaat toch een heel eind in die richting.

Volgens mij komt die voorkeur van jou voor gemengde arrangementen en verschillende provisiologica’s door de tamelijk vage manier waarop jij de te verdelen sociale goederen definieert. Laat ik een voorbeeld geven. Als ik het heb over hoger onderwijs aan de universiteit, en ik vraag de zaal hoe wij dat het best kunnen verdelen, dan is de kans groot dat wij met z’n allen uitkomen op verdeling naar rato van inzet en talent. Niet naar huidskleur, godsdienst of sekse, en ook niet naar rato van het inkomen van ouders. Dat betekent dat we zullen uitkomen op een systeem van studiebeurzen of studiefinanciering. Maar als ik het heb over ‘allerlei dingen die je zou kunnen willen leren’, van rekenen en taal, tot theoretische natuurkunde tot

autorijden, bloemschikken en pottenbakken, dan zullen we met elkaar tot de conclusie komen dat er aan het proces van leren en lesgeven allerlei kanten zitten, en dat we om recht te doen aan al die betekenissen, het best kunnen besluiten tot institutioneel pluralisme. Commercieel onderwijs op private basis, naast onderwijs door oudercollectieven, naast van staatswege aangeboden onderwijs.

Als ik het heb over de verdeling van gezondheidszorg, dan is de kans groot – nog steeds, nog altijd, hoewel het minder wordt door alle marktretoerik die over ons is uitgestort – dan is de kans groot, dat we zullen kiezen voor de verdeling van medische zorg naar medische behoefte. Maar als ik het heb over zorg en ik bedoel daarmee alle vormen van zorg – variërend van de liefde van ouders voor hun kind, tot de zorg voor demente bejaarden, tot de zorg voor gehandicapten, tot hand en spandiensten voor zieke buurvrouwen, dan zullen we met elkaar concluderen dat zorg een universeel menselijk verschijnsel is, waar allerlei kanten aan zitten, en dan komen we – ook hier – uit op institutioneel pluralisme. Volgens mij moet je sociale goederen veel preciezer afbakenen dan jij doet. Je moet niet praten over ‘communicatie als sociaal goed’ maar over ‘politiek nieuws’. Je moet niet gaan nadenken over zorg in het algemeen waar alles en nog wat onder valt. Het feit dat kinderen behoefte hebben aan de liefde van hun ouders en dat ouders intens en voor eeuwig en altijd houden van hun kind of kinderen heeft niets te maken met de keuze voor een systeem van kinderopvang. Kinderopvang en ouderliefde zijn twee heel verschillende dingen. De liefde van ouders voor kinderen laat zich uiten op talloos veel manieren. Sommige ouders gaan drie keer in de week met hun zoon naar de voetbalclub. Anderen gaan kamperen in de zomervakantie, hoewel kamperen voor volwassenen, naar hun oprechte overtuiging meer dan vreselijk is. Weer anderen doen drie keer de middelbare school stof over, met drie opeenvolgende kinderen, om te zorgen dat zij slagen voor hun diploma. En voor heel veel ouders is liefde op enig moment ook: het kind laten gaan. Met de bus naar ponykamp, op de fiets naar de voetbalclub aan de andere kant van het dorp, op studiereis naar Amerika of Zuid Afrika, terwijl ze zelf duizend doden sterven van de stress. Het is dulle onzin om de liefde van ouders voor kinderen te interpreteren als een papadag per week en daar dan vervolgens, zoals jij doet, een verplichte vierdaagse werkweek aan op te hangen. In de kinderopvang verdelen we geen liefde, maar aandacht en zorg. Dat is iets anders. En de verdelingslogica bij kinderopvang of naschoolse opvang is anders dan die in de zorg voor gehandicapten en demente bejaarden. Als je advies wilt

kunnen geven over de verdeling van sociale goederen moet je beginnen met een zo precies mogelijke afbakening van dat goed. Anders kom je veel te snel uit op institutioneel pluralisme en dat is een advies waar een overheid die toch al in verwarring is, weinig aan heeft.